

Procedurile de promovare academică din România și rolul cercetării în cadrul acestui proces

Daniel David
Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, România

1 Introducere

Conform Declarației de la Lisabona, până în 2010, Uniunea Europeană și-a propus să devină cea mai avansată economie și societate bazată pe cunoaștere. Așadar, cercetarea-dezvoltarea-inovarea integrată cu educația într-o arie europeană a educației și cercetării va fi temelia pe care se va construi noua societate și economie europeană. Acest obiectiv este angajat și de către SUA și Japonia, existând astfel o competiție acerbă la nivel internațional privind cercetarea și asimilarea rezultatelor acesteia la nivel socio-economic.

Universitățile sunt unitățile fundamentale care integrează cercetarea avansată și educația, cu rol decisiv în diseminarea cunoașterii la nivel social și economic. Așadar, universitățile sunt actori importanți în promovarea unei societăți și economii bazate pe cunoaștere. În consecință, promovarea academică este unul dintre mecanismele fundamentale care pot contribui la atingerea obiectivului de creare a unei economii și societăți bazate pe cunoaștere. Scurt spus, saturarea promovării academice în cercetare este o condiție a unei universități moderne, adaptată dinamicii contextului social în care își desfășoară activitatea.

2 Promovarea academică la nivel internațional

În scopul unei analize riguroase a promovării academice și a rolului cercetării în cadrul acestui proces la nivel internațional, am analizat primele universități din Europa, Japonia și SUA, ordonate prin prisma „clasamentului Shanghai” [4] al universităților. De asemenea, pentru a evita posibilele distorsiuni induse de

criteriile particulare (potențial prea restrictive) ale unor universități de prestigiu, am inclus în analiză și universități de nivel mediu și universități care nu fac parte din primele 500 de universități ale lumii prin prisma acestui clasament. În plus, am analizat universități cu profil complex dar și universități specializate (ex. medicină, arte etc.).

Rezultatele acestei analize sunt prezentate în continuare.

2.1 Regulamentele de promovare academică

În general procedurile și criteriile de evaluare academică sunt clar și bine precizate în regulamente de promovare academică existente la nivelul universităților (ex. The Purple Book la Harvard Medical School; The Gray Book la Oxford College etc.). Aceste regulamente există la cele mai multe universități, indiferent de poziția în clasificarea internațională.

Adesea aceste regulamente sunt accesibile online ceea ce asigură transparență asupra acestui proces. Aceste regulamente vizează nu doar criteriile de promovare academică ci și aspectele procedurale, de la anunțul public pentru poziție până la formatul CV-ului și a scrisorilor de recomandare. Acolo unde există și unele reglementări naționale în ceea ce privește promovarea academică (ex. Franța), regulamentele specifice universităților detaliază și particularizează, în limita autonomiei, reglementările naționale.

2.2 Criterii de promovare academică

La o primă lectură criteriile utilizate pentru promovarea academică par extrem de diferite de la o universitate la alta. O analiză atentă scoate în evidență o serie de constante ale promovării academice care sunt reprezentate de un set de bune practici internaționale, exprimate de următoarele criterii:

- Activitatea de cercetare
- Activitatea didactică
- Prestigiul
- Experiență administrativă (pentru gradele didactice mari).

2.2.1 Activitatea de cercetare

Activitatea de cercetare are ca scop producerea de cunoștințe, cunoștințele fiind exprimate în primul rând în publicații. În cercetarea științifică se face distincția între cercetare fundamentală, cercetarea aplicată, cercetarea pentru dezvoltare și inovare. Astfel, dacă cunoștințele se referă la reguli și principii (cunoștințe declarative: ce știu?), vorbim despre cunoștințe rezultat al cercetării fundamentale, exprimate în publicații. Dacă cunoștințele se referă la proceduri sau la aplicarea cunoștințelor rezultat al cercetării fundamentale la contexte specifice (cunoștințe procedurale; ce pot face?), atunci discutăm despre cercetare științifică aplicată, al cărei rezultat apare în publicații. În cazul în care cunoștințele sunt suficient de proceduralizate

pentru a se exprima în tehnologii și servicii vorbim despre dezvoltare, al cărui rezultat se exprimă în publicații științifice care pot fi dublate de brevete de invenție și prototipuri; brevetele de invenție și înregistrarea prototipurilor asigură o protecție comercială cunoștințelor publicate. Așadar, cercetarea-dezvoltare produce cunoștințe exprimate în publicații, dublate uneori de brevete și înregistrări ale prototipurilor care asigură și protecție comercială. Publicațiile cele mai des întâlnite sunt articolele originale dar există și alte tipuri de publicații precum recenzii, scrisori, rezumate, rapoarte de cercetare etc. În evaluările internaționale ale cercetării (ex. National Science Foundation, SUA și European Commission) se consideră doar publicațiile de tip articol, restul având un rol adițional și eventual o pondere mai substanțială în evaluarea performanțelor gradelor didactice mai mici. În același tip de analize, brevetele sunt utilizate ca indicatori adiționali pentru a evalua indirect activitatea de cercetare-dezvoltare, deoarece în domeniul cercetării-dezvoltării este posibil ca unele cunoștințe să fie exprimate direct în produse și servicii fără a mai fi publicate. Într-adevăr, în domeniul ingineriei articolele au un impact mai mic, în jur de 70% dintre ele nefiind citate în alte articole [3]; asta în timp ce doar 17,3% dintre articolele din fizica nucleară rămân necitate [3].

Inovarea este activitatea care duce la generarea, asimilarea și valorificarea rezultatelor cercetării-dezvoltării în sfera socio-economică. Transformarea cunoștințelor din publicații, a brevetelor și prototipurilor (cercetare-dezvoltare) în tehnologii și servicii asimilate economic și social (inovarea) nu este scopul specific al cercetării științifice ci ține de domeniul socio-economic, și anume este transfer și diseminare de cunoștințe. Pentru a facilita transferul cunoștințelor rezultate din cercetare-dezvoltare în mediul socio-economic, pe lângă instrumentele clasice care țin de educație (universitățile), s-au constituit și instrumente specializate cum ar fi: (1) spin-off-urile; (2) platformele tehnologice; (3) organizațiile specializate, în care cercetătorii și oamenii de afaceri lucrează împreună. Atenție, în acest context al inovării adesea activitatea cercetătorului nu se mai contabilizează ca activitate de cercetare ci ca una de educație, economică etc. Așadar, frecvent implicarea cercetătorilor în activitatea de inovare nu se cuantifică ca activitate științifică ci ca una socio-economică din care acesta are un beneficiu material.

În evaluare publicațiilor un accent serios se pune pe publicații din reviste de prestigiu. Fără a se menționa cu necesitate explicit, prin cutuma academică, aceste publicații fac adesea parte din seria indexată de către Institute for Scientific Information, Web of Science (ISI; WOS). Aceste publicații sunt cele mai citate în fluxul informațional, ele acoperind peste 85% din total publicațiilor care contribuie la cunoaștere și peste 95% din articolele citate în cercetare științifică internațională [2]. Altfel spus, publicațiile ISI sunt cele care dau vizibilitate, impact și prestigiu la nivel internațional actorilor implicați în educație și cercetare. Într-adevăr, așa cum am spus mai sus, și ca o confirmare a acestui lucru, atât analizele National Science Foundation, SUA, cât și cele ale European Commission, utilizează aceste publicații când analizează starea cercetării științifice la nivel internațional. Trebuie înțeles faptul că publicațiile sunt analizate atât cantitativ (ex. câte publicații) dar și calitativ (ex. ce impact au). La gradele didactice mari contează foarte mult ca aceste publicații să arate “leadership-ul” celui promovat, “leadership” exprimat în calitatea de autor principal și în serii de publicații pe o temă sau un domeniu ținută. În plus, așa cum am

afirmat anterior, se consideră în special publicații exprimate în articole originale și mai puțin scrisori către editor, recenzii, rezumate etc., fără însă ca aceste contribuții să fie complet ignorate (ele pot contribui la punctaj, cu o pondere mai mare la gradele mai mici).

Granturile câștigate prin competiție nu constituie un criteriu general utilizat pentru evaluarea activității de cercetare în contextul promovării academice. Ele contează mai ales în universitățile private și în cele focalizate pe cercetare și/sau pot înclina balanța în favoarea unui candidat dacă performanța la ceilalți indicatori ai promovării academice este comparabilă pentru toți candidații.

2.2.2 Activitatea didactică

Activitatea didactică se evaluează (1) pe baza prestației academice autoevaluată, evaluată de studenți și în unele situații de colegi și (2) pe baza materialelor și produselor didactice (ex. manuale, ghiduri de laborator, proceduri și tehnologii de laborator etc.). Ca indicatori ai prestației academice se includ calitatea și noutatea (ex. dezvoltare de curriculum) predării, calitate examinării, numărul de ore alocate supervizării studenților etc. Performanțele studenților proprii pot fi, de asemenea, considerate ca indicatori.

2.2.3 Prestigiul

Prestigiul este evaluat prin poziții de „leadership” (ex. membru în colective editoriale, coordonator de echipe internaționale, director de unități de cercetare) și prin premii de prestigiu etc.

2.2.4 Experiența managerială

Experiența managerială/administrativă este un indicator important mai ales pentru gradele didactice mari. Se mizează pe faptul că aceste grade didactice vor fi implicate și în structuri didactico-administrative ale unității, precum consiliul de administrație, decanat, birou de catedră etc. În plus, astfel de cadre didactice coordonează proiecte de cercetare majore ale doctoranzilor și postdoctoranzilor, proces care implică experiență managerială. Trebuie remarcat însă că acest criteriu este unul în declin în condițiile în care pozițiile de conducere din universități încep să nu mai potrivească modelului humboldtian ci se aliniază unui model antreprenorial. Dacă în modelul humboldtian, spre exemplu, șeful de catedră era adesea și cel mai reprezentativ din punct de vedere științific, într-un model antreprenorial pozițiile manageriale sunt ocupate de manageri care adesea pot să nu aibă o carieră științifică.

2.2.5 *Alte criterii*

Pentru universitățile cu caracter specific (ex. medicină, arte), calitatea profesională, dincolo de calitatea academică, poate fi luată în considerare ca un criteriu de promovare academică. Spre exemplu, în domeniul medical, performanța profesională medicală poate să fie un indicator considerat în promovarea academică, mai ales pe poziții academice-clinice care implică și supervizarea profesională a studenților. De asemenea, în domeniul artelor, contribuțiile artistice sunt uneori echivalate cu contribuțiile științifice. Trebuie însă remarcat faptul că în ultimul timp există o tendință de a include cercetarea ca un criteriu necesar (fără a fi suficient) și pentru aceste domenii. Acest lucru se va resimți cu pregnanță în Europa în condițiile în care doctoratul, așa cum este conceptualizat în procesul Bologna, este un ciclu universitar al cărui nucleu tare este cercetarea. Spre exemplu, la multe universități cu profil de „artă” criteriile de cercetare științifică și creație artistică sunt deja considerate împreună, fără a mai echivala în mod necesar producția artistică cu producția științifică. Altfel spus, cineva poate să fie foarte bun pictor, preot, sau medic fără ca acest lucru să se traducă într-un grad academic. Invers, un grad academic nu înseamnă și valoare profesională; spre exemplu, cineva poate să fie foarte bun profesor de pictură fără să fie și un pictor de succes. Gradele academice, indiferent de domeniu, sunt tot mai mult legate de activitate de cercetare, prin prisma paradigmei economiei și societății bazate pe cunoaștere. Se păstrează însă specificul domeniilor; acolo unde poziția academică presupune și activitate profesională, pe lângă performanța în cercetare se consideră și performanța profesională. Rareori mai găsim însă situația în care promovarea academică, indiferent de domeniu, ignoră sau nu stimulează și performanța în cercetare.

În concluzie, putem afirma că la o analiză atentă, în ciuda diversității, se pot identifica un set de bune practici internaționale privind promovarea academică și rolul cercetării în cadrul acesteia. Ca regulă generală, există o tendință de a acorda un rol sporit activității de cercetare în cadrul promovării academice, în detrimentul altor criterii, în concordanță cu paradigma „societății și economiei bazate pe cunoaștere”. Tot ca regulă generală trebuie menționat că indicatorii criteriilor de promovare academică nu sunt foarte detaliați, lăsându-se la latitudinea comunității academice operaționalizarea acestora în momentul utilizării lor. Se mizează astfel pe maturitatea și seriozitatea acestei comunități de a utiliza în mod responsabil și consensual acești indicatori.

După această prezentare succintă a modului în care se face promovarea academică la nivel internațional și a rolului pe care îl are cercetarea în cadrul acestui proces, analizăm în continuare modul în care se face promovarea academică în România, prin raportare la bunele practici internaționale identificate mai sus.

3 Promovarea academică în România

3.1 Regulamente de promovare academică

Regulamentele specifice, accesibile public (ex. online), privind promovarea academică în marile universități din România sunt slab reprezentate. Surprinzător, criteriile naționale de promovare academică au fost publicate doar recent și pe site-ul Ministerului Educației și Cercetării (MEdC) (la peste 6 luni de la apariția lor). Trebuie menționat că în România promovarea academică este reglementată național prin Legea Învățământului nr. 84/1995 și Legea privind Statul personalului didactic nr. 128/1997. Aceste reglementări sunt însă generale și ele nu sunt bine particularizate și diseminate în universitățile românești. Spre exemplu, nu este clar cine poate demara procesul de promovare academică. Trebuie ca propunerea sa vină de la șeful de catedră, de la decan sau procesul poate porni și de la autopropuneri? Astfel de „găuri negre”, intenționate sau neintenționate, lasă locul arbitrarului și abuzurilor. Este interesant că nici Carta marilor universități din România nu are un capitol specific și detaliat dedicat acestor aspecte.

3.2 Criteriile de promovare academică

Trebuie recunoscut faptul că sistemele de evaluare propuse la nivelul MEdC-CNATDCU (Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare) se potrivesc ca formă cu bunele practici ale promovării academice de la nivel internațional. Spre exemplu, pentru comparație cu practicile internaționale descrise mai sus, atașăm ca anexă Ordinul ministrului educației și cercetării pentru promovarea la gradul de profesor universitar. Se poate observa o suprapunere, și poate chiar o detaliere mai clară a criteriilor de promovare academică prin raportare la setul de bune practici internaționale. Problema fundamentală este însă că în România nu există încă mecanismele care să ducă la implementarea riguroasă a acestor criterii. Să detaliem acest aspect.

3.2.1 Activitatea de cercetare

În România, ca și în cazul majorității universităților din lume, se menționează că se consideră publicațiile științifice din revistele de prestigiu, adică acelea care intră în „fluxul principal de informație”. Se mizează și aici pe capacitatea unei comunități științifice românești mature și performante de a operaționaliza punctual această sintagmă. În SUA, Europa de Vest și Japonia, această sintagmă este operaționalizată prin acele publicații care constituie contribuții originale recenzate (articole) și care sunt indexate de către Institute for Scientific Information (ISI) și/sau de baze de date internaționale (BDI) specifice domeniului, care fac un proces de selecție al revistelor sau contribuțiilor indexate pe baza unor criterii de valoare științifică. Din păcate în România, mulți profesioniști nu știu încă ce înseamnă ISI sau care sunt bazele de date internaționale specifice domeniului lor. Va rămâne anecdotică Carta Albă a Cercetării Universitare editată

de MEdC-CNCSIS (Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior) [1] în care Universitatea Spiru Haret menționează cel mai mare număr de publicații ISI dintre universitățile românești, în care include eronat publicații cu caracter local. Acest lucru a dus la definierea în România a sintagmei „flux principal de informații” în mod conjunctural, în funcție de interesul care trebuia satisfăcut în cursul promovării academice. În calitate de consilier personal al ministrului educației și cercetării am militat pentru renunțarea la acest termen și înlocuirea lui cu sintagma de „publicații ISI și/sau în BDI”, sintagma care apare în Ordinul de ministru (vezi Anexe) și în unele din noile formulare ale CNCSIS (din păcate în alte formulare CNCSIS se mai păstrează sintagma neoperaționalizată de „flux principal de informații”). Dacă categoria de publicații ISI este bine definită, este necesar un demers al MEdC pentru a defini BDI după criteriile specificate mai sus, adică acele baze de date care includ doar contribuțiile selectate pe baza unor indicatori de calitate, altfel vom ajung să includem în categoria de BDI orice publicație online.

3.2.2 *Activitatea didactică*

Activitatea didactică este superficial evaluată în România. Spre exemplu, încă nu există obligativitatea evaluării cursurilor de către studenți și publicarea acestor rezultate. Încă nu există cutuma evaluării performanței didactice prin prisma performanțelor actualilor sau foștilor studenți. Nu există criterii de performanță didactică clar specificate, ele fiind operaționalizate diferit de universități diferite. De exemplu, în timp ce anumite manuale sau ghiduri de laborator sunt menționate de anumite universități, în mod corect, la contribuții didactice, alte universități permit includerea acestor contribuții la contribuții științifice (ex. cărți științifice de autor).

3.2.3 *Prestigiul*

Prestigiul este operaționalizat adesea și în România aparent folosind criteriile internaționale, exprimate frecvent în poziții de „leadership” ocupate de profesionist și/sau premii obținute. Însă în condițiile în care mecanismele pentru ocuparea acestor poziții și/sau obținerea premiilor nu se ghidează adesea după criterii de competență, acest sistem utilizat în România nu duce la selectarea și promovarea elitelor. Spre exemplu, în domeniul științelor socio-umane o analiză a premiilor oferite de CNCSI (Opera Omnia: 2002-2004) arată că aceia care au câștigat acest premiu, presupus a reflecta o contribuție semnificativă la cunoașterea națională și internațională, sunt practic invizibili în publicațiile de profil prestigioase din străinătate (ex. ISI).

3.2.4 *Experiența managerială*

În cele mai multe universități din România ocuparea pozițiilor de conducere se face în tradiția unei universități clasice, în care „conducătorul” este considerat (se consideră) și cel mai reprezentativ științific, adesea acesta neavând sau ignorând experiența managerială. Acest lucru poate duce la tensiuni și conflicte de interese în promovarea academică și la prostul management al unității pe care o conduce. Separarea calității profesionale și științifice de funcția și performanța administrativă, după modelul unei universități moderne, antreprenoriale, este fundamentală pentru a evita astfel de probleme.

4 **Concluzii și sugestii**

Tipic pentru România este faptul că deși sub aspectul formei ne apropiem de bunele practici internaționale în ceea ce privește rolul cercetării în sistemul de promovare academică, conținutul este atât de distorsionat încât pune sub semnul întrebării întregul sistem.

1. **Regulamente.** Nu există regulamente specifice promovării academice, vizibile și bine diseminate în universități, astfel încât angajații să poată să-și organizeze activitățile în funcție de planurile de carieră pe care le au. Nici reglementările naționale existente nu sunt suficient de transparente, pe site-ul MEdC neexistând o secțiune specific dedicată promovării academice prin criteriile stabilite național, în ciuda importanței acestui proces. Este necesar să citești reglementări diferite (unele greu accesibile) pentru a-ți face o idee completă despre promovarea academică. Ținând cont de importanța acestor proceduri, situația trebuie remediată rapid.

Sugestii: Publicarea de către MEdC pe site-ul propriu, prin coroborarea legislației existente într-o secțiune specifică și unitară, a criteriilor naționale de promovare academică și notificarea universităților acreditate pentru a elabora un manual de promovare academică, detaliat, care să fie făcut accesibil prin publicare pe site-ul propriu (ex. după modelul *The Purple Book* de la Harvard Medical School).

2. **Activitatea de cercetare.**

- (a) Este necesară clarificarea la nivel național a ceea ce înseamnă „activitate/contribuție științifică”, și delimitarea acesteia de activitatea/contribuția socio-economică. Din păcate în multe din formularele CNCSIS această distincție nu se face. Această delimitare nu înseamnă separarea lor, ele trebuind să se regăsească împreună sub sintagma „economiei și societății bazate pe cunoaștere” prin platforme tehnologice, spinn-off-uri etc. Deși cercetătorul trebuie să fie direct implicat în procesele de inovare prin parteneriate cu mediul socio-economic, trebuie înțeles faptul că promovarea academică este beneficiul cercetătorului de pe urma producerii de cunoștințe, în timp ce banii reprezintă beneficiul acestuia de pe urma valorificării socio-economice a acestor cunoștințe. În plus, trebuie clarificate relațiile dintre cercetarea științifică și creația artistică și conținutul sintagmei BDI.

Sugestii: Organizarea unui simpozion național sub egida MEdC care să contribuie la definirea operațională și la implementarea acestor distincții. Altfel, ajungem la situații în care promovarea academică se va face în funcție de succesul economic al candidatului, de performanțe non-științifice (faptul că este foarte bun pictor) sau locale (publicații locale asimilate eronat la BDI).

- (b) Este necesară clarificarea rolului granturilor în activitatea de cercetare românească. Așa cum afirmam mai sus, grantul ca un indicator al activității de cercetare nu este unanim acceptat și considerat la nivel internațional. În timp ce unele universități consideră obținerea de granturi ca un criteriu necesar pentru promovare academică, alte universități îl iau ca un indicator important sau de luat în seamă dacă există, fără a fi însă necesar. Într-adevăr, rezultatele obținute pe baza granturilor, exprimate în publicații, sunt cele care contribuie la cunoaștere. Însă în condițiile unor resurse limitate alocate cercetării, granturile pot deveni indicatori de sine stătători pentru activitatea de cercetare și/sau pot înclina balanța în favoarea unui candidat în condițiile în care ceilalți indicatori sunt comparabili pentru diverși candidați. În condițiile în care România are o subfinanțare cronică a sistemului de educație-cercetare și în condițiile în care performanța științifică a României este printre cele mai slabe din Europa, utilizarea granturilor ca un criteriu necesar de promovare la nivelul gradelor academice mari (ex. profesor) este o strategie care ar asigura nu doar utilizarea profesionistă a fondurilor primite, ci și atragerea de fonduri noi, care apoi se pot exprima în publicații științifice cu vizibilitate internațională.
- (c) Din păcate, spre deosebire de alte țări, începând din perioada comunistă, facultățile de științe socio-umane din România și-au dezvoltat o cutumă de a publica mai ales național și local. Aceasta s-a datorat probabil și impactului mai mare pe care ideologia comunistă l-a avut asupra acestor facultăți, impact care a făcut ca producțiile științifice ale acestora să nu poată pătrunde în „fluxul principal de informații” internaționale, ca urmare a mixturii aspectelor științifice cu cele ideologice. Revoluția anticomunistă le-a prins pe unele din aceste facultăți „defazate” față de nivelul internațional, astfel că și-au dezvoltat o argumentare postfactum pentru a păstra cutuma publicării naționale și implicit imaginea domeniului. La o analiză atentă aceste argumente sunt mituri:

Mitul 1. Nu există reviste de specialitate pentru aceste domenii. Adevărul este că există un număr mare de reviste ISI acoperind științele sociale și umaniste și artele. Există mai multe reviste indexate din domenii economice, decât din informatică; există mai multe reviste indexate de sociologie și științe politice decât de matematică; mai multe reviste de psihologie decât de chimie, etc. De asemenea, există baze de date internaționale care indexează publicații științifice specifice domeniului, pe care multe din aceste facultăți nu le cunosc (ex. ERIC pentru educație, etc.). Este însă adevărat că în aceste domenii, interesul pentru o dezvoltare cumulativă este mai redus. Spre exemplu, numărul de articole din aceste domenii necitate în

alte articole este foarte mare (ex. teatru 99.9%; religie 98.2%; arhitectură 96%; istorie 95.5%; filosofie 92.1, științe politice 90% etc.) [3]. Acest lucru sugerează încă rolul redus al analizei literaturii de specialitate în promovarea unor idei noi, ceea ce explică repetițiile și suprapunerile existente în aceste domenii dar și dezinteresul profesioniștilor pentru a face cercetare și a publica în reviste de prestigiu.

Mitul 2. Nimeni nu este interesat la nivel de ISI (internațional) de aspecte specifice, naționale, investigate de unele din aceste facultăți (ex. aspecte specifice ale dreptului românesc, istoria Transilvaniei, daco-geții, limba română etc.). Adevărul este că dacă în literatura internațională (ISI) pot să apară analize privind vechii regi ai Nigeriei ar fi extrem de bine primite analize comparative între Eminescu și Schopenhauer, între monoteismul dacic și cel iudaic, între procedurile actuale de drept românesc și dreptului roman etc. Din păcate aceste teme nu sunt abordate în țară la o anvergură internațională, deși ele sunt teme care își pot găsi locul la nivel internațional, revistele de specialitate fiind interesate de acest tip de analize specifice, care sporesc diversitatea. Există revistele indexate ISI “Communist and Post-Communist Studies” și “Post-Communist Economies”, în care există 1 singur articol din România în ultimii 5 ani. Această ignoranță apare și din cauză că: (1) mulți cercetători din aceste domenii nu cunosc suficient de bine o limbă străină pentru a scrie performant (argumentativ); (2) este mai comod să eviți testul acid al unor teorii/perspective personale la nivel internațional când ele îți asigură o poziție importantă în țară.

Mitul 3. Trebuie plătit serios ca să publici în ISI, acest sistem fiind unul privat, aservit interesului economic. Adevărul este că publicarea în revistele ISI se face la fel ca și în orice altă revistă științifică, în marea majoritate a cazurilor gratuit. Deși sistemul este al unei corporații private, revistele sunt indexate în ISI în mod gratuit. Selecția revistelor se face după criterii riguroase (ex. publicarea la timp, existența unui colectiv de recenzori și a unui proces de recenzie etc.), cel mai important fiind gradul în care articolele publicate de o revistă sunt citate în alte lucrări ale celor care fac știința. Altfel spus, dacă articolele dintr-o revistă sunt citate și fac obiectul de interes al altora, revista va intra în ISI, altfel nu! În acest context, dorința europeană de a dezvolta un sistem alternativ ISI trebuie privită cu suspiciune deoarece mulți nu au înțeles că sistemul ISI este unul care funcționează pe baza feedback-ului automat al comunității științifice (numărul de citări), nu pe baza unor decizii cu încărcătură economico-politică; este un mecanism similar celui implicat în evoluționism (vezi disputa evoluționism vs. creaționism). Limba engleză a devenit limba comunității științifice astfel că argumentul că sistemul ISI este anglo-american este caduc (în ISI se regăsesc multe publicații europene și japoneze –care au impact în știință prin faptul că sunt citate – nu doar cele din SUA sau UK, și chiar multe publicații în alte limbi decât engleza).

Scurt spus, sistemul ISI, cu limitele inerente oricărui sistem, este criteriul primar de evaluare a performanței științifice, analizele calitative și de nuanță venind după ce s-a trecut

un prag ISI. În această idee trebuie amintit din nou că analizele scientometrice ale National Science Foundation (SUA) și ale Comisiei Europene se bazează pe acest indicator. Este fundamental ca facultățile de științe socio-umane să se înscrie în această tendință, renunțând la cutuma de a publica național și la miturile însoțitoare, care au dus la situația în care oamenii de cultură români sunt practic necunoscuți la nivel internațional, cu excepția unor cercuri înguste bazate pe relații personale/instituționale (vezi analiza ISI: Derrida versus Liiceanu, Patapievici, Pleșu). Practic nici un gânditor român nu a influențat serios tendințele internaționale actuale la nivelul societății, vocea lor, deși poate că avea ceva de spus, neajungând la nivel internațional, practic necontând! De ce cei de la școala de drept, litere, economie de la Harvard (și alte universități de prestigiu) pot publica în reviste ISI, dar cei din România consideră că acest lucru este imposibil prin prisma naturii domeniului?

- (d) Ar fi util de regândit organizarea universitară din România pe niveluri de activități. Astfel, unele universități pot să fie focalizate pe licență, altele pe programe masterale, iar altele pe cercetare (programe doctorale și postdoctorale) (vezi modelul SUA: college versus graduate schools). De asemenea, ar trebui clarificate pozițiile academice, unele fiind prin excelență academice, altele îmbinând partea profesională cu cea academică. Prin prisma acestor distincții, impactul activității de cercetare în promovarea academică ar fi diferit, cu un maxim pentru universitățile focalizate pe cercetare și în cadrul acestora pentru pozițiile academice. În celelalte universități și/sau poziții academice-profesionale, activitatea de cercetare ar avea o pondere mai redusă, focalizarea fiind pe activități didactice, prestigiu etc. O diferență fundamentală între România și țările avansate tehnico-științifice sub aspectul organizării universitare este faptul că în România promovarea academică se face mai ales din “curtea proprie”. Altfel spus, nu există modelul internațional de a stimula aplicarea pentru o poziție academică a profesioniștilor din alte centre universitare (deși nu este interzisă). Dacă în România este obișnuită situația în care o persoană a terminat licența, masteratul și doctoratul la aceeași universitate după care a fost angajată în cadrul acestei universități, în SUA spre exemplu, astfel de cazuri sunt foarte rare. Această selecție limitată poate duce la dificultăți și la efectul de “group thinking”, efect în care se produce o izolare intelectuală a comunității și la confirmarea necritică a unor perspective proprii, care însă nu se regăsesc la nivelul comunității științifice largi; în plus, adesea apar conflicte între generații în condițiile în care relația student-profesor devine o relație colegială de profesor-profesor.
3. **Activitatea didactică.** Evaluarea activității didactice trebuie serios reconsiderată. Introducerea unei „pedagogii universitare” după bunele practici internaționale este fundamentală, în acest context rolul și feedback-ul studentului trebuind valorizat mai mult.
 4. **Prestigiul.** Evaluarea prestigiului în România trebuie regândită prin racordare la standardele internaționale. Este inacceptabil ca prestigiul internațional să nu poată fi oglindit la nivel național și

vice-versa. Evident că pot să apară nuanțări și criterii diferite, dar trebuie să existe o corespondență de fond între ceea ce este considerat prestigios la nivel internațional și la nivel național.

5. **Experiența managerială.** Universitățile ar trebui să-și clarifice organizarea prin prisma paradigmei model Humboldtian versus model antreprenorial. În acest sens, criteriul managerial în promovarea academică are semnificații diferite în funcția de opțiunea pe care o ia fiecare universitate.

5 Mulțumiri

Acest material este parte din studiul realizat în cadrul proiectului "Transparență și obiectivitate în administrarea cercetării din România", finanțat de UNIUNEA EUROPEANĂ în cadrul Programului Phare 2003 - Consolidarea Societății Civile în România și derulat de asociația Ad Astra a cercetătorilor români.

Bibliografie

1. CNCSIS. *Cartea albă a cercetării științifice din universitățile românești*. Editura ASE: București, 2005.
2. Garfield, E. The significant scientific literature appears in a small core of journals. *The Scientist* V10(17), Sept. 2. 1996.
3. Hamilton, D. P. Research papers: Who's uncited now? *Science*, 251-25, 1991.
4. *Academic ranking of world universities* <http://ed.sjtu.edu.cn/ranking.htm>, 2005.

Anexa 1. Ordin MEdC, 2005

**ORDIN
DE APROBARE A
SISTEMULUI DE EVALUARE PRIVIND
CONFERIREA TITLULUI DE PROFESOR UNIVERSITAR**

În conformitate cu prevederile art. 73, alin. (3), din Legea învățământului nr. 84/1995, republicată cu modificările și completările ulterioare,

În conformitate cu prevederile Legii nr. 128/1997 privind Statutul personalului didactic,

În conformitate cu prevederile H.G. nr. 567/2005 privind organizarea și desfășurarea doctoratului,

În temeiul H.G. nr. 223/2005 privind organizarea și funcționarea Ministerului Educației și Cercetării,

MINISTRUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
emite prezentul Ordin:

Art. 1 – (1) Se aprobă SISTEMUL DE EVALUARE PRIVIND CONFERIREA TITLULUI DE PROFESOR UNIVERSITAR cuprins în Anexă, care face parte integrantă din prezentul Ordin.

(2) Comisiile de specialitate din cadrul Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) pot adăuga la sistemul de evaluare criterii sau indicatori suplimentari în concordanță cu starea domeniului, dar nu pot substitui criteriile și indicatorii minimali stabiliți prin prezentul Ordin.

Art. 2 – Titlul de profesor universitar este conferit prin Ordin al ministrului educației și cercetării la propunerea C.N.A.T.D.C.U.

Art. 3 – (1) Dobândirea titlului de profesor universitar conferă automat și dreptul de conducere de doctorat în domeniul de competență. Acest drept poate fi exercitat numai dacă profesorul universitar își desfășoară activitatea în cadrul unei I.O.S.U.D. sau este asociat unei I.O.S.U.D., în domeniul său de competență.

(2) Domeniul de competență se stabilește în funcție de conținutul postului didactic, titlul de doctor și/sau domeniul de cercetare în care candidatul a obținut rezultate de relevanță internațională și națională.

(3) Dreptul de a conduce doctorat se exercită într-un singur domeniu de doctorat și la o singură I.O.S.U.D.

(4) Încetarea contractului de muncă la o I.O.S.U.D., cu excepția pensionării, sau a statutului de asociat unei I.O.S.U.D. duce la pierderea exercitării dreptului de conducere de doctorat în acea I.O.S.U.D.

Art. 4 – Profesorii universitari confirmați până la data intrării în vigoare a prezentului Ordin, care nu au dobândit dreptul de conducere de doctorat, pot solicita dreptul de a conduce doctorat, îndeplinind criteriile și urmând procedurile de validare descrise în Anexa la prezentul Ordin.

Art. 5 - Direcția Generală Învățământ Superior din Ministerul Educației și Cercetării elaborează modelele pentru FIȘA DE PREZENTARE și LISTA DE LUCRĂRI din dosarul de profesor universitar pe care le comunică instituțiilor de învățământ superior și C.N.A.T.D.C.U. în termen de maxim o lună de la data emiterii prezentului Ordin.

Art. 6 - Direcția Generală Învățământ Superior din Ministerul Educației și Cercetării comunică prezentul Ordin instituțiilor de învățământ superior și C.N.A.T.D.C.U. care îl vor pune în aplicare.

Art. 7. – Prevederile prezentului Ordin sunt aplicabile concursurilor didactice pentru titlul de profesor universitar începând cu anul universitar 2005-2006.

Art. 8 – La data intrării în vigoare a prezentului ordin, se abrogă prevederile Ordinului ministrului educației și cercetării nr. 4823/2004 de aprobare a sistemului de evaluare privind conferirea calității de profesor universitar, respectiv nr. 5103/1999 privind criteriile de evaluare pentru conferirea calității de conducător de doctorat.

Art. 9 - Prezentul Ordin se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

MINISTRU

Anexa 2. Anexă la ordinul MEdC, 2005

SISTEM DE EVALUARE PRIVIND CONFERIREA TITLULUI DE PROFESOR UNIVERSITAR

A. CONDIȚII PRELIMINARE

- (1) DOSARUL DE PROFESOR UNIVERSITAR ȘI MAPA CU CONTRIBUȚII ȘTIINȚIFICE SEMNIFICATIVE sunt constituite și transmise în conformitate cu prevederile din secțiunile C, D și E.
- (2) Pentru dobândirea titlului de profesor universitar, studiile universitare de licență sau asimilate, studiile de masterat și doctorat, poziția profesională, precum și activitățile și realizările profesional-științifice se prezintă și se evaluează în legătură cu disciplinele din postul didactic în cauză și cu domeniul de doctorat în care se solicită conducere de doctorat.
- (3) În scopul racordării învățământului superior la standardele internaționale, alături de vizibilitatea și impactul național, **vizibilitatea și impactul internațional** sunt condiții fundamentale pentru obținerea titlului de profesor universitar cu efect direct asupra programelor de masterat, de doctorat și postdoctorale. Vizibilitatea și impactul internațional sunt operaționalizate prin publicații cotate de Institutul pentru Informația Științifică (ISI) și/sau indexate în baze de date internaționale reprezentative pentru domeniu, precum și prin contracte/granturi obținute prin competiție internațională.
- (4) FIȘA DE PREZENTARE și LISTA DE LUCRĂRI din dosarul de profesor universitar sunt publicate pe site-ul instituției care propune candidatul în perioada dintre data depunerii cererii de către candidat și data Ordinului ministrului educației și cercetării privind conferirea titlului de profesor universitar.

B. CRITERII DE EVALUARE

Criteriaul 1 **ACTIVITATEA DIDACTICĂ**

Se evaluează calitatea activităților didactice în învățământul superior pentru candidații la titlul de profesor universitar cu referire distinctă la evoluția acesteia după acordarea ultimului titlu didactic sau științific. Pentru candidații care nu provin din învățământul superior, evaluarea calității activității didactice se face pe baza unei prelegeri publice, în fața studenților și a reprezentanților comisiei de concurs. Evaluarea calității activității didactice este sintetizată de șeful catedrei/departamentului/institutului, după caz, într-o Fișă de Evaluare. În Fișa de Evaluare se rezumă informații și aprecieri din următoarele surse: (a) autoevaluarea activității didactice făcută de către candidat; (b) evaluarea din partea colegilor; (c) evaluarea din partea studenților; (d) lista de manuale și alte activități didactice realizate de candidat. Concluzia se exprimă în calificative: Foarte bine, Bine, Satisfăcător, Nesatisfăcător.

Standardul Minim: Obținerea calificativului de „Bine”.

Criteriaul 2 **ACTIVITATEA DE CERCETARE**

Se evaluează activitatea de cercetare prin proiecte de cercetare-dezvoltare-inovare obținute prin competiție, pe bază de contract/grant, în țară/străinătate, ca membru în echipa de cercetare sau ca director de proiect, cu referire distinctă la realizările din ultimii cinci ani.

Standardul Minim: 2 granturi/contracte de cercetare obținute pe bază de competiție, în cel puțin unul din granturi/contracte candidatul având calitatea de director. Din cele două granturi/contracte de cercetare cel puțin unul este internațional și cel puțin unul este obținut în ultimii cinci ani în calitate de director.

Criteriaul 3 **CONTRIBUȚIA ȘTIINȚIFICĂ**

Se evaluează valoarea contribuțiilor la dezvoltarea cunoașterii în domeniu, cu referire distinctă la realizările din ultimii cinci ani prin: (a) articole/studii publicate în reviste de specialitate de circulație

internațională recunoscute (reviste cotate ISI sau indexate în baze de date internaționale specifice domeniului, care fac un proces de selecție a revistelor pe baza unor criterii de performanță) și în reviste din țară recunoscute de către CNCSIS; (b) cărți (autor, coautor, editor) și capitole în cărți de specialitate publicate în edituri recunoscute; (c) studii publicate în volumele unor manifestări științifice internaționale recunoscute (cu ISSN sau ISBN); (d) brevete de invenție. În cazul candidaților din domeniile arte și cultură fizică și sport, lucrările publicate se pot referi la creații artistice/performance sportive, inclusiv cele proprii.

Comisiile de specialitate ale C.N.A.T.D.C.U. (a) vor stabili bazele de date internaționale reprezentative pentru fiecare domeniu și (b) pot face echivalări între contribuțiile științifice, păstrând însă cerința relevanței internaționale și naționale.

Standardul Minim:

a) 5-7 articole/studii/brevete de invenție – după caz, realizate în ultimii cinci ani în calitate de autor sau coautor, prezentate în copie. Din cele 5-7 articole/studii/brevete de invenție, cel puțin patru trebuie să fie cotate ISI (ex. articole, studii prezentate la conferințe etc.) sau indexate în baze de date internaționale de referință pentru domeniu.

b) două cărți de specialitate dintre care cel puțin una este publicată ca prim/unic autor.

Criteriul 4

PRESTIGIUL PROFESIONAL

Pentru evaluarea prestigiului profesional, candidatul prezintă o Mapă cu Contribuții Științifice Semnificative care cuprinde: (a) 3 contribuții științifice relevante pentru domeniul în care candidatul solicită titularizare ca profesor universitar și conducere de doctorat; (b) prezentarea în 2-5 pagini a unui contract/grant de cercetare; (c) dovezi ale: recunoașterii realizărilor proprii de către specialiști și instituții prin citarea de lucrări în sistemul ISI, coordonării de structuri profesional-științifice, afilierilor la organizații profesionale internaționale și naționale recunoscute, calității de membru în colective editoriale de prestigiu, primirii de distincții etc., precum și ale aportului la formarea de specialiști. Candidatul va face în scris, pe maximum 2 pagini, Autoevaluarea contribuțiilor științifice semnificative, care va fi inclusă în Mapa cu Contribuții Științifice Semnificative. Prestigiul profesional va fi evaluat prin luarea în considerare a tuturor pieselor din Mapa cu Contribuții Științifice Semnificative.

La fiecare criteriu de evaluare gradul de îndeplinire a cerințelor se exprimă prin rezoluția "Criteriul este îndeplinit" dacă standardul minim, împreună cu standardele suplimentare adăugate de comisia de specialitate a C.N.A.T.D.C.U., sunt satisfăcute sau "Criteriul nu este îndeplinit" dacă una sau mai multe cerințe nu sunt satisfăcute. Rezoluția "Criteriul nu este îndeplinit" se argumentează prin menționarea clară a cerințelor care nu sunt satisfăcute.

Pentru conferirea titlului de profesor universitar este necesar ca pentru fiecare criteriu de evaluare rezoluția să fie "Criteriul este îndeplinit". Realizările specifice unui criteriu nu pot compensa nerealizările de la alte criterii.

C. CONSTITUIREA DOSARULUI

C1. DOSARUL DE PROFESOR UNIVERSITAR este constituit, în două exemplare de către candidat și instituția care îl propune.

C2. Pe coperta exterioară a dosarului se înscrie: Denumirea legală în vigoare a instituției; Facultatea/Departamentul/Institutul...(denumirea legală în vigoare)..., Catedra/Departament/Institut..., Postul poz..., Disciplinele..., Domeniul de doctorat asociat titlului de profesor universitar în care se solicită conducere de doctorat; DOSAR DE PROFESOR UNIVERSITAR; Candidat...(Nume și prenume, titlul didactic/științific)...

C3. Documentele din dosar sunt, în ordine, după cum urmează:

1. OPIS.

2. Adresa de înaintare din partea conducerii instituției către Ministerul Educației și Cercetării (MEdC).
3. Cererea din partea candidatului adresată conducerii catedrei/departamentului/institutului- după caz - instituției, prin care solicită desfășurarea activităților legale privind conferirea titlului de profesor universitar și a dreptului de a conduce doctorat.
4. **REFERAT DE PREZENTARE**, din partea conducerii instituției, prin care se propune conferirea titlului de profesor universitar și a dreptului de a conduce doctorat, urmare a hotărârii Senatului instituției de învățământ superior pe baza avizării de către Consiliul Facultății a recomandării din partea Catedrei.
5. **FIȘĂ DE PREZENTARE** a studiilor, pozițiilor și realizărilor profesional-științifice organizată după criteriile de evaluare descrise la secțiunea B, însoțită de:
 - **AUTOEVALUARE**, de 3-5 pagini, din partea candidatului, în care acesta prezintă:
 - (1) Aprecieri proprii asupra îndeplinirii criteriilor de evaluare, cu referiri la fiecare criteriu de evaluare;
 - (2) Autoevaluarea contribuțiilor științifice semnificative incluse în Mapa cu Contribuții Științifice Semnificative;
 - (3) Asumarea răspunderii, în care afirmă că datele din dosar se referă la propriile activități și realizări, în caz contrar candidatul suportând consecințele declarației în fals în conformitate cu legislația în vigoare.
 - **FIȘĂ DE EVALUARE**, din partea conducerii catedrei/departamentului/institutului - după caz, privind calitatea activităților didactice de învățământ superior în raport cu cerințele criteriului 1 de evaluare, în original.
6. **LISTA DE LUCRĂRI** structurată de candidat în raport cu cerințele preliminare și criteriile de evaluare, și anume, după caz, în ordine: (a) **teza(-ele) de doctorat**; (b) **cărți și capitole în cărți**; (c) **articole/studii** publicate în reviste de specialitate de circulație internațională recunoscute sau în reviste din țară recunoscute de către CNCSIS; (d) **studii** publicate în volumele unor manifestări științifice internaționale recunoscute din țară și din străinătate (cu ISSN sau ISBN); (e) **brevete de invenție**; (f) **proiecte de cercetare-dezvoltare-inovare** pe baza de contract/grant; (g) alte lucrări și contribuții științifice.
7. **Curriculum Vitae** al candidatului.
8. **Adeverință**, eliberată de instituția unde candidatul este titular, în original, în care se evidențiază perioadele și funcțiile profesionale ale candidatului, ca titular, în învățământul superior/cercetare științifică, precum și document(-e) care să ateste, dacă este cazul, desfășurarea de activități de învățământ superior în calitate de cadru didactic asociat.
9. **Copii legalizate** după: diploma(-ele) de doctor și atestatul(-ele) de recunoaștere (dacă este cazul); diploma(-ele) de studii universitare de licență, atestatul(-ele) echivalent(-e)/de recunoaștere (dacă este cazul) și foaia matricolă sau echivalentă; diploma de bacalaureat sau echivalentă; certificatul de naștere; certificatul de căsătorie (dacă este cazul).

D. CONSTITUIREA MAPEI CU CONTRIBUȚII ȘTIINȚIFICE SEMNIFICATIVE

MAPA CU CONTRIBUȚII ȘTIINȚIFICE SEMNIFICATIVE este constituită, într-un exemplar, de candidat, din lucrările sale pe care le consideră ca fiind reprezentative, introduse într-o mapă, după cerințele prezentate la criteriul 4 de evaluare.

MAPA CU CONTRIBUȚII ȘTIINȚIFICE SEMNIFICATIVE ÎNSOȚEȘTE DOSARUL DE PROFESOR UNIVERSITAR.

E. TRANSMITEREA DOSARULUI ȘI A MAPEI CU CONTRIBUȚII ȘTIINȚIFICE SEMNIFICATIVE

E1. Instituția trimite prin delegat oficial sau prin poștă un exemplar al DOSARULUI DE PROFESOR UNIVERSITAR și MAPA CU CONTRIBUȚII ȘTIINȚIFICE SEMNIFICATIVE la MEdC, care le preia și înregistrează dosarul.

- E2. MEdC, prin compartimentul de specialitate, verifică îndeplinirea condițiilor preliminare și:
- a) în cazul în care acestea sunt îndeplinite, înaintează DOSARUL DE PROFESOR UNIVERSITAR și MAPA CU CONTRIBUȚII ȘTIINȚIFICE SEMNIFICATIVE la comisia de specialitate a C.N.A.T.D.C.U.;
 - b) în cazul în care condițiile în cauză nu sunt îndeplinite, returnează DOSARUL DE PROFESOR UNIVERSITAR și MAPA CU CONTRIBUȚII ȘTIINȚIFICE SEMNIFICATIVE instituției, prin delegat oficial al acesteia.
- E3. După emiterea Ordinului de ministru prin care se conferă titlul de profesor universitar, MEdC, prin compartimentul de specialitate, arhivează DOSARUL DE PROFESOR UNIVERSITAR și returnează MAPA CU CONTRIBUȚII ȘTIINȚIFICE SEMNIFICATIVE instituției, prin delegat oficial al acesteia.
- E4. În cazul în care nu se conferă titlul de profesor universitar, MEdC, prin compartimentul de specialitate, arhivează DOSARUL și returnează MAPA CU CONTRIBUȚII ȘTIINȚIFICE SEMNIFICATIVE instituției, prin delegat oficial al acesteia.

**F. METODOLOGIA DE EVALUARE, CONFIRMARE ȘI CONFERIRE
A TITLULUI DE PROFESOR UNIVERSITAR**

Metodologia de evaluare, confirmare și conferire a titlului de profesor universitar se prezintă în Regulamentul de organizare și funcționare a C.N.A.T.D.C.U. în vigoare.